

Till:

Mark- och miljödomstolen via Stadsbyggnadsförvaltningen/Kommunstyrelsen Mölndals Stad.

Dnr 00294/2016129, §208 Sammanträdesprotokoll Kommunfullmäktige 2022-12-14.

### **Överklagande av beslut om antagande av detaljplan för verksamheter i Lunnagården, del av Balltorp 1:106 m.fl.**

Mölndals Naturskyddsförening överklagar Mölndals Stads beslut att anta detaljplan Lunnagården, del av Balltorp 1:106 m.fl. Föreningens överklagande grundas i huvudsak på att den aktuella detaljplanen strider mot Miljöbalkens kap 1 1§ punkt 4, kap 3 1§ och 4§.

Enligt Miljöbalken (1988:808) 3 kap. 1 § skall mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Nyckelfrågor att pröva mot denna paragraf är hur "föreliggande behov" samt "från allmän synpunkt god hushållning" skall definieras.

Rent etymologiskt kan "föreliggande" översättas med "aktuell" eller "just nu". Stadens avvägning mellan exploatering eller bevarande av Lunnagårdens jordbruksmark vilar uppenbarligen på en etymologisk definition av "föreliggande behov" där föreställningen att tillgodoseende av exploatörers specifika markanspråk medför så stora och omedelbara ekonomiska fördelar att de mer än uppväger de långsiktiga nackdelarna med att "*på ett varaktigt sätt dra marken ur biologisk produktion*" (prop. 1985/86:3 s. 158).

Någon redovisning varpå denna avvägning grundas saknas helt i planhandlingarna. Tankegångarna synes snarare präglas av seglivade vanföreställningar förfäktade av ekonomer som De Gregori (1987) och som hävdar att ekonomiska resurser kan skapas och substitueras oberoende av ändliga naturresurser. Av Norconsults lokaliseringsutredning framgår att ingen annan framtida markanvändning än den tänkta utvärderats, vilket framstår som följdriktigt då ekonomiska teorier av ovan nämnda slag saknar förankring i den fysiska verkligheten.

Enligt 3 kap 4§ Miljöbalken (MB) får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Enligt MB kap 1. 1§ punkt 4 skall mark, vatten och fysisk miljö i övrigt användas så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.

Mölnalds Naturskyddsförening anser inte att **kontor och industrier** kan vara av väsentligt samhällsintresse i relation till vad marken idag och i framtiden kan erbjuda kommunens invånare i form av:

- Matförsörjning - se beräknad produktion av potatis enl. nedan,
- Biologisk mångfald - större delen av området har naturvärdesklass 2 och 3 bland annat på grund av förekomst av skyddsvärda träd och att det utgör häcknings- rastnings- och /eller övervintringsområde för fåglar. I synnerhet arter knutna till jordbruksmarker såsom törnskatan (skyddad av EU:s fågeldirektiv) och flera vadare. Dessa arter försvinner eller missgynnas vid en exploatering (Norconsults Naturvärdesinventering) och
- Grönområde/fritidsstråk - enligt Lokaliseringsutredningen skulle delar av planområdet som omfattas av riksintresseområde för rörligt friluftsliv påverkas negativt då det i dagsläget inte finns några konkreta planer på att bygga en ekodukt.

Mölnalds Naturskyddsförening vill särskilt poängtera betydelsen av att man vid prövning av motstående väsentliga samhällsintressen tar tidsaspekten i beaktande, där framtida generationers möjligheter till försörjning och välbefinnande måste vägas in. Föreningen instämmer således i **Länsstyrelsens ställningstagande, Jordbruk i fysisk planering** (s. 59):

*”Länsstyrelsen konstaterar att miljöbalkens tredje kapitel syftar bland annat till att skapa en långsiktig förvaltning av jordbruksmark. Det finns inte lika mycket jordbruksmark att tillgå för exploatering som tidigare i Sverige. Det är en naturresurs som har potential att leverera livsmedel och andra produkter under lång tid och ska förvaltas och värderas därefter. Jordbruksmark är därför inte enbart av intresse ur ett nutida produktionsperspektiv utan även ur ett långsiktigt perspektiv så att brukningsbar mark med bibehållen bördighet finns tillgänglig även för kommande generationer”.*

I föreliggande planhandlingar hänvisas till Mölnalds ÖP 2006 – d.v.s. en icke uppdaterad, nu hela sju-tio år gammal översiktsplan. Omvärlden har förändrats avsevärt sedan dess fastställande – inte minst har kunskaperna kring hur galopperande förluster av biologisk mångfald och klimatförändringar hotar framtida generationers försörjning ökat högst väsentligt. Att alltså tillämpa 1900-talets visioner på 2020-talets stadsplanering renderar miljöbalkens kap 3 1§ och 4 § samt k 4 1§ verkningslösa. Mölnalds Naturskyddsförening menar att detta tydligt strider mot lagstiftarens intentioner härvidlag och utgör ett tydligt exempel på en sådan tendens till avarter i lagtillämpningen som statliga organ bör motverka (Riksrevisionens rapport RiR 2005:12).

Följaktligen kan inte detaljplaner längre betraktas isolerade från sina tids- och rumsliga sammanhang. En naturlig följd av ökande exploateringsgrad är att det blir successivt allt svårare att finna alternativa lokaliseringar av ytterligare industri- och bostadsområden. I takt med krympande obebyggd areal stiger rimligen natur- och rekreationsvärdena hos ännu ej exploaterade marker i förhållande till värdet av ytterligare exploatering (”I

samhällsplaneringen säkerställs balansen mellan byggnation och naturområden”: Mål för Mölndals Stad (2019)).

Beträffande jordbruksmark handlar det i slutändan om att livsmedelsförsörjning ställs mot behov av ytterligare industrimark. Det torde här stå klart att livsmedelsförsörjning utgör det ultimata samhällsintresset (Jordbruksverkets yttrande 2017 02 09, Riksintresseutredningens betänkande Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99)).

Som konkret exempel på ett väsentligt samhällsintresse hänvisar föreningen till uppgift i Mölndalsposten 2022-12-22 att Lunnagårdens biokapacitet årligen skulle kunna frambringa 830 ton potatis. Baserat på Jordbruksverkets statistik motsvarar detta omkring 9700 personers årskonsumtion. Det skulle betyda att Lunnagården kan tillhandahålla de 3100 Eklandabornas potatisbehov tre gånger om. En avkastning av denna magnitud kan knappast ses som försumbar och torde i allra högsta grad utgöra ”en från allmän synpunkt god hushållning”.

Växande insikt om värdet av markens biokapacitet kommer till uttryck bl. a. i dom i Nacka Tingsrätt Mål nr. P 6541-21, och i EU:s markstrategi:

*”För att synliggöra vårt beroende av marken måste markkapitalets värde speglas på rätt sätt i redovisningen av naturkapital. För att undvika de risker och konsekvenser som en fortsatt markförstörelse skulle ha för ekonomin och människors välmående förtjänar marken att snarast och tydligt uppmärksammas av regeringar, parlament, myndigheter på alla nivåer samt av ekonomiska aktörer, markanvändare, lokalsamhällen och medborgare”*

(MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN: EU:s markstrategi för 2030: Frisk mark till förmån för människor, livsmedel, natur och klimat; {SWD(2021) 323 final)

Ovan refererade ställningstagande och strategier fanns inte då huvuddelen av Fässbergsdalen bebyggdes. Under det gångna halvsekle har exploateringsintressena kontinuerligt givits tolkningsföreträde. De betraktades som överordnade eftersom livsmedelsförsörjningen allmänt ansågs tryggad genom import från annat håll. Avvägningarna mellan samhällsintressena togs bit för bit på detaljplanenivå utan hänsyn till kumulativa effekter på framtida livsmedelsförsörjning. På så sätt har värdefullt markkapital fortlöpande gått förlorat (Väsentligt samhällsintresse? Jordbruksmarken i kommunernas fysiska planering: Jordbruksverkets Rapport 2013:35). Mot denna bakgrund hävdar Mölndals Naturskyddsförening att det samhällsintresse som industrier och affärsverksamhet utgör lokalt i Fässbergsdalen sedan länge är mer än väl tillgodosett.

Idag har nästan all jordbruksmark i Fässbergsdalen ersatts av industrier, kontor och affärslokaler. Endast en liten bråkdel återstår ännu, nämligen Lunnagården och Lilla Fässbergsdalen. Båda dessa ytor utgör hörnstenar i den planerade grönstruktur som avses binda samman Änggårdens bergens Naturreservat med Sandsjöbacka Naturreservat och är av

riksintresse både för bevarande av biologisk mångfald och rekreation. Värdet av denna gröstruktur framhålls även officiellt i stadens egna "Mål för Mölndals stad": "För att stärka ekosystemtjänster bevaras den biologiska mångfalden genom sammanhängande grönområden, vattenmiljöer och odlingsbar mark".

Mölndals Naturskyddsförening hävdar vidare att lokaliseringstuderingen är bristfällig då den inte förutsättningslöst har undersökt alternativ lokalisering av en önskad industrietablering. I stället har staden på förhand genom hänvisningen till den föråldrade ÖP 2006:s utpekande av ett nytt verksamhetsområde i anslutning till Söderleden geografiskt begränsat urvalet av möjliga alternativ. Det stora avståndet till Mölndals station innebär vidare att transporter till och från Lunnagården inte kan ske spårbundet, vilket måste ses som en betydande nackdel vid anläggning av ett nytt, modernt industriområde.

Samtliga (3) alternativ som utvärderats omfattar alla endast etablering på jordbruksmark. Enligt Lokaliseringstuderingen bedöms "jordbruksmarken inom detaljplaneområdet omfattas av begreppet brukningsvärd jordbruksmark, då markens beskaffenhet är lämpad för odling. Markens brukningsvärde består i att den är aktivt brukad idag, både som odling av vallfoder till häst och som kultiverad betesmark. Marken har odlats historiskt under lång tid varpå ett matjordslager behållits och innehar därmed ett brukningsvärde med hänsyn till framtida behov av livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster". Där framgår också att jordbruksmarkens brukningsvärde påverkas negativt på grund av spridning av föroreningar i området. Vilken form av föroreningar det gäller framgår ej. Inte heller vilken form av jordbruk/odling de påverkar eller hur föroreningarna kan motverkas.

Mölndals Naturskyddsförening hävdar att staden inte övertygande kunnat visa på avsaknad av alternativ lokalisering inom kommunen i enlighet med 3 kap. 4§ MB (MÖD Mål nummer M 1026-22 och M 15064-21).

Mölndals Naturskyddsförening anser att Mölndals stads beslut om antagande av detaljplan Lunnagården på grundval av ovan redovisade brister strider mot 3 kap. 1 § och 4§ samt 4 kap. 1§ Miljöbalken och yrkar att planen upphävs.

Referenser:

De Gregori, T. R. (1987) Resources are not: they become: An institutional theory. Journal of Economic Issues XXI(3):1241-1263

Möln dal 2023-01-10

Möln dals Naturskyddsforening

Elin Trolltoft

Ordförande

Skräddaregatan 11

431 66 Möln dal

[molndal@naturskyddsforeningen.se](mailto:molndal@naturskyddsforeningen.se)

0708-292490

Leif Lithander

Vice ordförande

Störtljällsgatan 132

431 35 Möln dal

[molndal@naturskyddsforeningen.se](mailto:molndal@naturskyddsforeningen.se)

0706-027883